

GAZETA MUZEALNA

nr 86/sierpień 2010 r.,
str. I-III

MIESIĘCZNIK MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH

„Solniczki – małe arcydzieła sztuki” – wystawa w nowej aranżacji

Trwają prace przygotowujące nową oprawę ekspozycyjną solniczek ze zbiorów Muzeum Żup Krakowskich, które na stałe ozdobi Zamek Żupny w Wieliczce. Niedawno ukończono staranną konserwację większości przeznaczonych do eksponowania dzieł srebrnych i metalowych, a wszystkie krucho muzealia zostały pieczołowicie odczyszczane. Konieczny okresowo konserwatorski „lifting” pozwala im zabłysnąć pełnym blaskiem kolorów, srebra i złota.

Kolekcja liczy obecnie ok. 500 obiektów, powstałych od XVII w. do czasów współczesnych, obejmując solniczki wykonane ze szkła, srebra, cyny, drewna, porcelany i fajansu, jak również z rzadziej stosowanych materiałów, np. kości, kwarcu i macycy perłowej. W bardzo zróżnicowanym zbiorze znajdują się solniczki pojedyncze, występujące parami, w kompletach do przypraw, a także pochodzące z zastaw stołowych. Są to głównie wyroby znanych europejskich wytwórni: niemieckich, rosyjskich,

francuskich, angielskich, austriackich i polskich. Dzieła barokowe, klasycystyczne, empiryczne, secesyjne i współczesne pozwalają prześledzić zmiany form solniczek w różnych wiekach.

Muzealna kolekcja jest intensywnie poszerzana, głównie drogą zakupów, a także przez darowizny, np. w ubiegłym roku подарowano solniczki z Hondurasu i Jamajki, które dołączyły do już posiadanych egzemplarzy z egzotycznych zakątków świata, takich jak afrykański Niger, Chiny, Osetia.

Nowa wystawa ukaże po raz pierwszy wiele solniczek, nigdy dotychczas nie pokazywanych publicznie. Wśród nich na uwagę zasługują najstarsza w kolekcji, srebrna i złota solniczka z XVII w., przykład barokowego złotnictwa z Augsburga, która jest znakowanym dziełem tamtejszego złotnika Hansa Leuckera, działającego w latach 1641-1666. Znaki wybijane na srebrze pozwalają często bardzo precyzyjnie określić czas i miejsce powstania dzieł. Na kolejnej z barokowych solniczek doskonale widoczne są na przykład znak miejski dolnośląskiej Nysy (lilia) z datą 1719 oraz znak wytwórcy Johanna Frantza Hartmanna. Jego złota solniczka zdobi na podstawie wygrawerowany ornament regencyjny.

Wysokiej klasy dziełem klasycystycznym jest solniczka w kształcie wydłużonej czarki, udekorowanej przykrawędzi ażurowym pasem roślinnym. Stanowi przykład złotnictwa francuskiego z doby przedrewolucyjnej - wykonał ją w Paryżu w latach 1786-1787 złotnik Jean-Baptiste-Francois Chéret, którego podobne dzieła zdobią najlepsze światowe kolekcje dzieł sztuki, takie jak Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku. Mistrzowskie wykonanie cechuje również solniczkę z Grodna, wyróżniającą się pełnoplastyczną figurą orła ze strzałą w podstawie. Bogato złoczone dzieło zawdzięczamy Jakubowi Preizyg, złotnikowi czynnemu w Grodnie od 1809 r.

Przykłady cennych i wręcz unikatowych dzieł sztuki w zbiorach Muzeum Żup Krakowskich można długo wymieniać. Ogromna różnorodność form solniczek i technik artystycznych gwarantuje, że każdy z odwiedzających nową wystawę odnajdzie wśród nich coś interesującego.

Klementyna
Ochniak-Dudek

Lifting baszty zamkowej

Leciwe zabytki wymagają szczególnej troski. Co kilka lat muszą być poddawane zabiegom konserwatorskim aby utrzymać je w dobrym stanie technicznym. Zamek Żupny zyskał w ostatnich dwóch latach nową elewację. W tym roku zabiegom zabezpieczająco-odmładzającym poddana zostaje średniowieczna baszta, pozostałość z XIV-wiecznych murów obronnych. Jest to możliwe dzięki środkom własnym muzeum i pozyskanym z Urzędu Miasta i Gminy Wieliczka. Baszta została wyłączona ze zwiedzania, ale za to po konserwacji będzie się prezentować jeszcze piękniej. Zakończenie prac przewidziano na koniec września.

Ze skarbca wielickiego muzeum

Emisja muzealnego cyklu filmowego „Ze skarbca wielickiego muzeum” powoli zbliża się do końca. W sierpniu i wrześniu będzie można zobaczyć jeszcze tylko trzy odcinki, w których zaprezentujemy kolekcję map kopalni i miasta oraz powiemy jak duże mają znaczenie i do czego mogą służyć. Zaprezentujemy nowe solniczki na nowo zaaranżowanej wystawie. Przypomnimy o pobycie Fryderyka Chopina w kopalni 24 lipca 1829 r. i projekcie „Solny Nokturn – Wieliczka 2010” oraz spróbujemy odtworzyć trasę, którą mógł zwiedzić. Ostatni odcinek zaprezentuje najcenniejsze obiekty wielickiego Muzeum i podsumuje cykl. Dzięki wakacyjnej zmianie ramówki premiery będzie można oglądać w czasie znacznie korzystniejszym - w czwartek o godz. 16.45. Zapraszamy do oglądania kolejnych odcinków „Ze skarbca wielickiego muzeum”:

odc. 10 Premiera 12.08 - godz. 16:45, powtórki 13.08 - godz. 8:45, 14.08, godz. - 18:25

odc. 11 Premiera 26.08 - godz. 16:45, powtórki 27.08 - godz. 8:45, 28.08 - godz. 18:25

odc. 12 Premiera 09.09 - godz. 16:45, powtórki 10.09 - godz. 8:45, 11.09 - godz. 18:25

Do czego służyły drewniane rury w Rynku Górnym w Wieliczce?

W czerwcu br. została otwarta w naszym muzeum wystawa czasowa poświęcona historii Rynku Górnego w Wieliczce. Jednym z prezentowanych na niej eksponatów jest drewniana rura, wykopana w czasie prowadzonych w ubiegłym roku badań archeologicznych. Jak się okazało stanowi ona fragment rurociągu wodnego przebiegającego pod nawierzchnią rynku, którego historia sięga początku XIX wieku.

W 1802 r. miasto wraz z saliną przystąpiło do wspólnego przedsięwzięcia mającego poprawić zaopatrzenie mieszkańców Wieliczki i kopalni w wodę. Inwestycja dotyczyła założenia trzech stawów i budowy wodociągu z przedmieścia Lednicy do miasta. Mimo sporów natury finansowej, a mianowicie czy salina powinna ponieść połowę, czy też $\frac{3}{4}$ kosztów budowy i utrzymania rurociągów, doszło do ugody i wodociąg był już gotowy w 1903 r. Koszt 4468 fr został podzie-

lony sprawiedliwie między miasto i salinę. Drewniany rurociąg wychodził ze stawów na Lednicy Górnej i przez ul. Kozi Rożek (obecnie Kopernika) prowadził do Rynku Górnego i dalej do Rynku Dolnego, a jego odnoga przechodząca przez ogród zamkowy do placu przy skrzyżowaniu obecnej ul. Daniłowicza z ul. Dembowskiego. W związku z tym pojawiły się studnie-zbiorniki, podobnie jak rurociąg, konstrukcji drewnianej. W Rynku Górnym znajdowała się jedna studnia, w Rynku Dolnym dwie oraz jedna na wspomnianym placu.

Już w 1811 r. przystąpiono do częściowej wymiany rurociągu, a rok później przystąpiono do założenia na Lednicy czwartego stawu. Wtedy też wykonano dodatkowe połączenie wodociągu w Rynku Górnym z pałacem Konopków.

W 1828 r. zdecydowano o wymianie drewnianych zbiorników na wodę, na nowe, wykute z kamienia piaskowego. Prace wykonało dwóch kamieniarzy za kwotę 750 fr. Połowę kosztów poniosło miasto. Prawdopodobnie wtedy zmieniono lokalizację studni-zbiornika w Rynku Górnym. Przeniesiono go w pobliże pałacu Przychockich. Fragmenty tego zbiornika oraz elementy samego rurociągu zostały odsłonięte w czasie prowadzonych wykopaliisk, co ilustrują zdjęcia przedstawione na wystawie.

W 1912 r. Wieliczka uzyskała nowe ujęcie wody pitnej w pobliskim Bieżanowie. Rurociągiem długości 4889 metrów doprowadzono ją do zbiornika przy kościele Św. Sebastiana, skąd pod własnym ciężarem spływała do miasta. Rurociąg stanowił

własność saliny, jednak wodę przeznaczono również do użytku publicznego. Miasto korzystało z 37 studni wypływowych i 126 hydrantów, które pojawiły się między innymi w Rynku Górnym, zastępując dotychczasowy zbiornik. Dziś w pobliżu tego miejsca obficie tryska wodą fontanna, pięknie iluminowana nocą.

Danuta Krzysztofek

Lato z Muzeum

Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka serdecznie zaprasza dzieci i młodzież, na cykl letnich warsztatów edukacyjnych. Tegoroczny program, realizowany będzie zarówno w Zamku Żupnym, jak i w ekspozycji podziemnej na III poziomie kopalni soli. Zajęcia odbywać będą się codziennie od 2.08 - 6.08 2010 w godzinach 10.30 - 13.00

Osoby zainteresowane prosimy o kontakt z Działem Edukacji i Promocji - 012 289 16 33.

W tegorocznym programie :

2.08 **Poniedziałek** „Tajemnice Rynku Górnego w Wieliczce”

Zamek Żupny

Warsztaty edukacyjne, które przybliżą dzieciom kulisy pracy archeologów, historię górniczego miasta; ukazując jednocześnie największe tajemnice skrywane przez wieki głęboko pod ziemią...

3.08 **Wtorek** „Wehikuł czasu...”

Ekspozycja podziemna

Niezwykłe zajęcia, podczas których uczestnicy będą mieli niepowtarzalną okazję do przeniesienia się w czasie, do okresu kiedy kopalnią zarządzali żupni-

cy, a kopacze wydobywali z wielickich podziemi „białe złoto...”

(zbiórka uczestników w Zamku Żupnym, wstęp 4 zł/osoby)

4.08 **Środa** „Kyokushin, czyli dążenie do poznania prawdy”
Zamek Żupny

Czy to prawda, że „w zdrowym ciele zdrowy duch”? Przekonają się o tym uczestnicy tego spotkania, którzy podczas zajęć będą mogli nie tylko wysłuchać prelekcji mówiącej o historii sztuk walk ale sami wezmą udział w treningu „najtwardszego” stylu karate jakim jest kyokushin. Zobaczą i doświadczą czym tak naprawdę jest sztuka karate i jak bardzo prawda o niej różni się od powszechnie panujących opinii.

5.08 **Czwartek** „Młodzież ambasadorem regionu wielickiego”
Zamek Żupny

Zwiedzanie wystawy czasowej poświęconej pracom dzieci i młodzieży powiatu wielickiego. Autor projektu opowie o jego poszczególnych etapach, dzieci dowiedzą się również o ciekawych i skutecznych metodach promowania swo-

ich rodzinnych miejscowości.

6.08 **Piątek** „Magnum Sal”

Zamek Żupny

Spacer po centrum miasta, w formie gry terenowej (podchody). Uczestnicy na bazie zdobytej wiedzy, będą mieli za zadanie odnalezienie najcenniejszego skarbu Solnego Miasta... Zwieńczeniem zabawy, będzie pogawędka przy ognisku i kiełbaskach na dziedzińcu Zamku Żupnego.

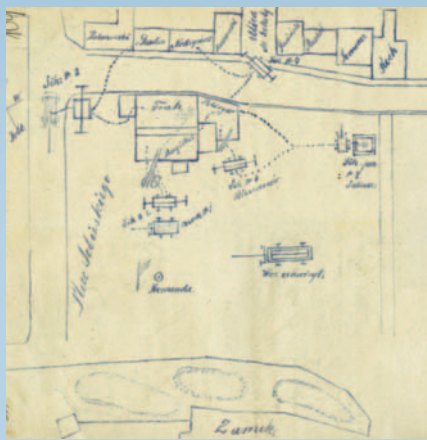
Serdecznie zapraszamy do udziału w naszych zajęciach dzieci i młodzież, która nie miała możliwości wyjazdu na wakacje.

Wielkie manewry strażackie sprzed stu lat

Niemal 140 lat temu, w 1872 r. zarejestrowano w Wieliczce Ochotniczą Straż Ogniówą. Jednym z inicjatorów jej utworzenia był właściciel Apteki Salinarniej, filantrop i działacz społeczno-kulturalny, prezes Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”, a także wiceburmistrz miasta Franciszek Bruno Miczyński. Do dzisiaj zachował się również – u zbiegu ulic Batorego i Limanowskiego – wzniesiony jego staraniem budynek dla wielickich strażaków. Równie silny związek z wielicką Strażą Ogniówą miał syn Brunona Zygmunt Napoleon – magister farmacji i doktor filozofii, który po ojcu przejął Aptekę Salinarną. Ten niestrudzony społecznik, radny miejski i burmistrz Wieliczki, od 1894 r. pełnił funkcję naczelnika miejscowej Ochotniczej Straży Ogniowej, ponadto był także inspektorem Krajowego Związku Straży Pożarnych oraz prezesem Związku Stowiańskich Straży Pożarnych.

Strażacy pełniąc swoją służbę zobowiązani byli do nieustannego dbania o posiadany przez siebie sprzęt gaśniczy oraz kondycję fizyczną. Doskonałym sprawdzianem ich umiejętności były publicznie przeprowadzane manewry, podczas których mogli w pełni zaprezentować wieliczanom swoją sprawność bojową. W archiwaliach Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka zachował się niezwykle interesujący dokument opisujący takie wydarzenie, które miało miejsce w sobotę 29 września 1900 r. Dzień wcześniej Komenda Straży Ogniowej wydała ogłoszenie z informacją, iż w budynku Magistratu o godzinie 5 po południu odbędą się „ćwiczenia główne” straży ogniowej wielickiej i bieżanowskiej, na które to zapraszała zainteresowaną publiczność. Tydzień wcześniej dowództwo straży drobniawo sformułowało cel ćwiczeń. Przyjęte wówczas założenie było następujące: Po południu powstaje ogień dachowy na dachu teatru. Zaalarmowana straż ogniowa ma zadanie po pierwsze wyratować ludzi z piętra za pomocą koca ratunkowego, po drugie nie dopuszczenie pożaru do części budynku gdzie znajdują się biura, kasa Magistratu oraz policja. W dalszym ciągu ma obronić od zapalenia sąsiednie budynki. N.B. wiatr zachodni na północny wschód. Na sporządzonym planie manewrów zaznaczony został budynek Magistratu, gdzie znajdowała się także sala teatralna, wraz z przylegającym do niego odwachem – budynkiem zajmowanym przez policję oraz posesjami znajdującymi się przy sąsiednich ulicach. Nanie-

Plan manewrów wielickiej Ochotniczej Straży Ogniowej z dnia 29 września 1900 r.

siono tam również stanowiska poszczególnych wozów strażackich i sikawek biorących udział w akcji gaśniczej. Zgodnie z wytycznymi od strony południowej – rejon dzisiejszych plant, a wówczas Placu Sobieskiego – do ścian Magistratu i siedziby policji miały być przystawione drabiny, z których strażacy „gasiliby” pożar zarówno Magistratu jak i teatru. Tam też znajdowało się stanowisko dowodzenia akcją. Od tej strony miały operować sikawka nr 1 i beczkowóz, zaś przy budynku policji sikawka bieżanowska nr 3 korzystająca ze zbiornika wodnego zlokalizowanego na dzisiejszych plantach (poniżej Zamku Żupnego), przy którym stała sikawka salinarna nr 5. Na prawo od stanowiska dowodzenia ustawiony był również wóz strażacki z „rekwizytami”, czyli pozostałym sprzętem mogącym zostać użytym podczas akcji. Niemal naprzeciw wejścia do Magistratu (od strony zachodniej) ustawiona była sikawka nr 2 i beczkowóz, mające za zadanie gaszenie „palącego się” teatru i budynków przy obecnej ulicy Powstania Warszawskiego. Nieco dalej, u wylotu dzisiejszej ulicy Moniuszki, stała sikawka nr 4 skierowana w stronę siedziby policji i domów sąsiadujących z „płonącym” obiektem. Pokaz spotkał się z żywym zainteresowaniem mieszkańców miasta, co zapewne mogło skutkować hojniejszymi datkami na utrzymanie i doposażenie straży pożarnej.

Paweł Krokosz

Budynek wielickiej Ochotniczej Straży Ogniowej wzniesiony w XIX w. przy wsparciu Franciszka Brunona Miczyńskiego.

MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH WIELICZKA

ul. Zamkowa 8, 32-020 Wieliczka
tel. (012) 289 16 00, fax 278 30 28,

promocja@muzeum.wieliczka.pl
www.muzeum.wieliczka.pl

Wydarzenia kulturalne sierpień 2010 r.

ZAMEK ŻUPNY

Czynny od maja w godz. 9.00 – 20.00, codziennie z wyjątkiem poniedziałków.

2.08 – 6.08.2010, w godz. 10.30 – 13.00

Cykl letnich warsztatów edukacyjnych, realizowany zarówno w Zamku Żupnym, jak i w ekspozycji na III poziomie kopalni soli. W programie następujące tematy: **Tajemnice Rynku Górnego w Wieliczce, Wehikuł czasu...**, **Kyokushin czyli dążenie do poznania prawdy, Młodzież ambasadorem regionu wielickiego i Magnum Sal.**

Zgłoszenia – Dział Edukacji i Promocji – 012 289 16 33.

25.06 – 9.10

Wystawa „Tajemnice Rynku Górnego w Wieliczce”.

Wystawa przedstawia ponad 700-letnią historię Rynku Górnego, stanowiącego centrum śródmieścia Wieliczki od czasów średniowiecznych. Zasadniczym materiałem ekspozycyjnym są obiekty pochodzące z wykopalisk archeologicznych przeprowadzonych przez Muzeum Żup Krakowskich w 2009 r., wśród nich liczne numizmaty, w tym zespół groszy praskich wybitych za czasów Wacława II i Jana Luksemburczyka oraz przedmioty codziennego użytku wykonane z metalu, drewna skóry i ceramiki.

Do ciekawych obiektów zaliczyć możemy odkryte konstrukcje drewniane, które zaprezentowane zostały na fotografiach i wydrukach wielkoformatowych.

Dopelnieniem jest rekonstrukcja fragmentu nawierzchni rynku z przebiegającym pod nią drewnianym rurociągiem wody pitnej z początków XIX w. oraz fontanna.

Zmiany w zabudowie Rynku Górnego zachodzące na przestrzeni wieków ilustrują mapy i plany pochodzące ze zbioru kartograficznego muzeum, począwszy od planu M. Germana sporządzonego w 1638 r. Rysunki M. Seykotty prezentują Rynek z połowy XIX w., a zdjęcia i widokówki wykonane przez wielickich fotografów jego widok z początków XX w.

do – 31.08

Wystawa „Młodzież ambasadorem regionu wielickiego”

Jest podsumowaniem realizowanego od 2009 r. projektu edukacyjnego pod tym samym tytułem skierowanego do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Fotografiom ciekawych obiektów i pracom artystycznym towarzyszą propozycje specjalnych tras zwiedzania regionu wielickiego oraz prezentacje multimedialne.

29.08 (niedziela), godz. 16.00

Trzeci koncert z cyklu „Popołudnie ze Strausssem”

Wykona go Orkiestra Strausowska OBLIGATO i soliści: Anna Dzieonek - sopran i Rafał Songan - baryton

EKSPOZYCJA

NA III POZIOMIE KOPALNI SOLI

Czynna w godz. 7.30 – 19.30

do – 26.09

Wystawa – „W obiektywie Jana Czerneckiego. Fotografie kopalni wielickiej sprzed 100 lat”

Fotografie prezentowane na wystawie pt stwarzają okazję do podziwiania dawnej, zupełnie innej kopalni. Są one tym cenniejsze, że wielu tych miejsc już dziś nie zobaczymy. Zestawienie ich z komorami obecnie zwiedzanymi uświadamia jak wiele się zmieniło w podziemiach na przestrzeni ostatniego wieku. Jan Czernecki dostrzegał także piękno Wieliczki dokumentując m.in.: budynki kopalni, Szkołę Górną czy Zamek Żupny. Jego fotografie odznaczają się profesjonalizmem, wyczuciem barwy i wysokimi walorami artystycznymi. Warto je zobaczyć.

Patronat medialny nad wszystkimi wydarzeniami: TVP Kraków, Dziennik Polski, Radio Kraków

Redaktor naczelny: prof. dr hab. A.Jodłowski

Redakcja: E. Bednarowska-Guzik, M. Piera

Opracowanie graficzne: E. Giżycka

Zdjęcia: A. Grzybowski, L.Kostus